

PROJECT-BASED LEARNING WITH COGNITIVE SKILL DEVELOPMENT IN 5-6-YEAR-OLD PRESCHOOL CHILDREN

Nguyen Thị Nga^{*1}, Nong Thị Thu Trang²

* Corresponding author
Email: ngant@vnies.edu.vn

² Email: trangntt@vnies.edu.vn

^{1,2} The VietnamNational Institute
of Educational Sciences
101 Tran Hung Dao, Hoan Kiem,
Hanoi, Vietnam

Received: 10/3/2025

Revised: 27/3/2025

Accepted: 18/4/2025

Published: 20/5/2025

Abstract: Cognitive development education is an important task, contributing to equipping 5-6-year-old preschool children with fundamental skills, laying a solid foundation for their transition to enter grade 1. Project-based learning is considered an effective method, fostering the development of cognitive skills such as thinking, attention, memory, and simple problem-solving in children. This article focuses on analyzing the relationship between project-based learning and cognitive skills in 5-6-year-old children, from theory to practice, and proposes directions for improving the quality of care and education for children. To optimize effectiveness, project-based learning should be organized in alignment with the developmental characteristics of children, leveraging the advantages at each stage of the project to create opportunities for children to fully realize their potential. In particular, integrating multidisciplinary activities such as Mathematics, Science exploration,... will enhance effectiveness and encourage children to actively participate in the learning process.

Keywords: Skill, cognition, project, learning, preschool.

HỌC TẬP THEO DỰ ÁN VỚI PHÁT TRIỂN KĨ NĂNG NHẬN THỨC Ở TRẺ MẪU GIÁO 5-6 TUỔI

Nguyễn Thị Nga^{*1}, Nông Thị Thu Trang²

* Tác giả liên hệ
Email: ngant@vnies.edu.vn

² Email: trangntt@vnies.edu.vn

^{1,2} Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam
101 Trần Hưng Đạo, Hoàn Kiếm,
Hà Nội, Việt Nam

Nhận bài: 10/3/2025

Chỉnh sửa xong: 27/3/2025

Chấp nhận đăng: 18/4/2025

Xuất bản: 20/5/2025

Tóm tắt: Giáo dục phát triển nhận thức là nhiệm vụ quan trọng, góp phần trang bị cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi những kĩ năng nền tảng, tạo tiền đề vững chắc cho trẻ vào lớp 1. Tổ chức học tập theo dự án được xem là cách thức hiệu quả, góp phần phát triển ở trẻ các kĩ năng tư duy, sự chú ý, ghi nhớ và giải quyết vấn đề đơn giản. Bài viết phân tích mối quan hệ giữa tổ chức học tập theo dự án và kĩ năng nhận thức ở trẻ 5 - 6 tuổi từ lý thuyết đến thực tiễn, từ đó đề xuất định hướng nâng cao chất lượng chăm sóc, giáo dục trẻ. Để tối ưu hóa hiệu quả, cần tổ chức dự án học tập phù hợp với đặc điểm phát triển của trẻ, tận dụng ưu thế ở từng giai đoạn của dự án tạo cơ hội để trẻ phát huy tối đa tiềm năng. Đặc biệt, việc tích hợp các hoạt động đa lĩnh vực: Toán, khám phá khoa học... sẽ góp phần nâng cao hiệu quả, khuyến khích trẻ chủ động tham gia vào quá trình học tích cực.

Từ khóa: Kĩ năng, nhận thức, dự án, học tập, mẫu giáo.

1. Đặt vấn đề

Độ tuổi 5 - 6 tuổi được xem là giai đoạn vàng cho việc phát triển kĩ năng nhận thức. Mỗi trẻ có trình độ, khả năng, tốc độ phát triển khác nhau và là một cá nhân duy nhất với mức độ, biểu hiện và cách thức hoạt động nhận thức riêng biệt. Mọi trẻ đều cần được kích thích “Vùng phát triển gần nhất” để trở nên vượt trội nếu giáo viên biết lựa chọn phương pháp giáo dục phù hợp. Giáo dục mầm non đã tiếp cận nhiều phương pháp mới, trong đó học tập theo dự án

được xác định là cách tiếp cận phù hợp nhằm giúp trẻ phát triển các khả năng tư duy, giải quyết vấn đề. Điều này được đề cập qua nghiên cứu của Ferrero (2021), Johnson (2019), Judy Harris Helm (2011). Nghiên cứu của Rasmani, UEE, Widiastuti, YKW & Agustina, P. (2024) chỉ ra rằng, học tập theo dự án có nhiều khả năng thích ứng và kích thích sự phát triển nhận thức, đặc biệt là tư duy của trẻ một cách tự nhiên. Qua đó, giáo viên thiết lập các nhiệm vụ và giới hạn thời gian, điều chỉnh nội dung, phương

pháp, hình thức giáo dục theo các quy luật tâm lý và tư duy; giúp trẻ duy trì sự tập trung, trải nghiệm cá nhân hóa, đáp ứng nhu cầu và phong cách đa dạng. Việc kết nối các trải nghiệm của trẻ với hoạt động ở trường và khơi dậy các khả năng tư duy khi trẻ tiếp thu kiến thức mới không chỉ cải thiện hiệu quả giáo dục mà còn cung cấp các điều kiện thuận lợi để nuôi dưỡng tư duy sáng tạo, giúp nâng cao hiệu quả hoạt động học của trẻ. Tại Việt Nam, học tập theo dự án được giới thiệu qua một số nghiên cứu của: Nguyễn, TL (2017); Nguyễn, THH & Nguyễn TBT (2024); Hoàng, TH (2017); Phạm, TY (2017)... Các nghiên cứu đều khẳng định rằng, lợi ích của học tập theo dự án không chỉ dừng ở việc cải thiện hiệu quả giáo dục, giúp trẻ 5-6 tuổi tiến bộ trong ngôn ngữ và giao tiếp, khả năng tưởng tượng sáng tạo... Quan trọng hơn, nó cung cấp các điều kiện thuận lợi để nuôi dưỡng tư duy, khả năng giải quyết vấn đề. Do đó, việc tiếp tục nghiên cứu làm rõ mối quan hệ giữa học tập theo dự án và việc thúc đẩy các kỹ năng nhận thức là cách phù hợp để trẻ bước vào lớp 1 ở tiểu học với tâm thế sẵn sàng nhất.

2. Phương pháp nghiên cứu

Bài viết sử dụng các phương pháp nghiên cứu lý luận: Thu thập tư liệu, phân tích, tổng hợp, hệ thống hoá thông tin có liên quan; Phương pháp nghiên cứu thực tiễn qua thu thập tư liệu, phân tích, tổng hợp, hệ thống hoá thông tin thu được từ phiếu hỏi với 272 người (24 cán bộ quản lý, 248 giáo viên mầm non) tại một số trường mầm non trên địa bàn Thành phố Hà Nội, Thành phố Hồ Chí Minh và Thành phố Đà Nẵng trong năm 2023.

3. Kết quả nghiên cứu

3.1. Kết quả nghiên cứu lý thuyết về học tập theo dự án với việc phát triển kỹ năng nhận thức ở trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi

3.1.1. Khái niệm

a. Dự án học tập và học tập theo dự án

Theo Katz, L. G. (2000), dự án "Project" là cuộc điều tra sâu về một vấn đề mà trẻ quan tâm, được thực hiện bởi một nhóm trẻ, một lớp học, một trẻ trong lớp hoặc ở nhà. Dự án có thể biến các lớp học thành phòng thí nghiệm học tập thú vị, nơi trẻ bắt đầu phát triển các kỹ năng, giúp trẻ tìm ra câu trả lời cho các câu hỏi của chính mình.

Theo Đặng, TH, Trịnh, HH, Nguyễn, KH& Trần, VK (2012): "Dự án là những công việc được hoạch định và thực hiện theo một kế hoạch phát triển chặt chẽ nhằm đưa ý tưởng vào thực tế, nhờ vậy mà phát triển được lĩnh vực đó theo mục tiêu mong muốn".

Khác với dự án thông thường, dự án học tập là môi trường thể hiện sự thống nhất giữa nội dung và hoạt động của người học. "Dự án học tập là một kiểu dự án được thiết kế và thực hiện bởi người học trong quá trình dạy học dưới sự hỗ trợ của giáo viên để thực hiện một nhiệm vụ hay công việc của nghề nhằm đạt được mục đích là tạo thành sản phẩm thực tế của nghề" Đinh, HS (2014).

Theo Katz, L. G. (2000), dự án học tập được xây dựng dựa trên sự tò mò tự nhiên, cho phép trẻ tương tác, đặt câu hỏi, kết nối, giải quyết vấn đề... Mục tiêu là thu hút sự tham gia của trẻ vào nghiên cứu do trẻ khởi xướng với các quá trình như: Phân tích, giả thuyết, dự đoán, hợp tác để tìm kiếm câu trả lời. Tất cả trẻ đều có cơ hội sử dụng điểm mạnh của mình để đóng góp cho nhóm, đánh giá cao điểm mạnh và khả năng của người khác; đều được tham gia và trải nghiệm trong các hoạt động mang tính thực tế cao, đa dạng cả về không gian và thời gian, có sự kết nối giữa trẻ - giáo viên - gia đình - cộng đồng.

Theo Đặng, TH, Trịnh, HH, Nguyễn, KH& Trần, VK (2012), dự án học tập là kiểu dự án được thiết kế và thực hiện bởi người học trong quá trình dạy học dưới sự hỗ trợ của giáo viên nhằm các mục đích giáo dục và phát triển người học.

Học tập theo dự án là cách tiếp cận trong đó trẻ được tham gia vào các hoạt động thực tế, có ý nghĩa để khám phá và giải quyết các vấn đề; là mô hình tổ chức lớp học nhằm hướng tới mục tiêu lâu dài, hiệu quả, năng động hoá lớp học truyền thống theo hướng lấy trẻ làm trung tâm, liên nội dung và tích hợp với các vấn đề thực hành thực tế bằng việc giáo viên đảm nhận vai trò dẫn dắt và trao quyền cho trẻ làm chủ quá trình học tập. Trẻ hình thành tinh thần trách nhiệm đối với việc học, tạo dựng môi trường học tập chủ động hơn. Học tập theo dự án khuyến khích trẻ đặt các câu hỏi khác nhau; hỗ trợ trẻ trong quá trình tìm hiểu, khám phá thế giới xung quanh; kích thích hứng thú nhận thức, kích lệ trẻ tìm hiểu thế giới và phát triển kỹ năng quan sát, tư duy phản biện, kỹ năng giải quyết vấn đề đồng thời thúc đẩy trẻ tích cực hợp tác và chia sẻ ý tưởng, tăng cường sự phát triển toàn diện. (Katz, L. G. 2000).

Theo Thomas (2020), học tập theo dự án là cách tiếp cận tổ chức việc học xoay quanh các dự án, trong đó dự án được định nghĩa là những nhiệm vụ phức tạp, dựa trên câu hỏi hoặc vấn đề thách thức, đòi hỏi người học phải thiết kế, giải quyết vấn đề, ra quyết định hoặc điều tra.

Trong giáo dục mầm non, J Krajcik, J. S., & Blumenfeld, P. C. (2005) xem học tập theo dự án như

một cách tiếp cận giáo dục tập trung vào việc khám phá sâu một chủ đề cụ thể, thường được chọn bởi trẻ em, giáo viên hoặc cả hai. Phương pháp này khuyến khích trẻ em tham gia vào quá trình học tập tích cực thông qua việc đặt câu hỏi, tìm kiếm câu trả lời và chia sẻ ý tưởng.

b. Kỹ năng nhận thức

Nguyễn Như Ý (2008) cho rằng: “Nhận thức là quá trình hoặc kết quả phản ánh và tái hiện hiện thực vào trong tư duy”. Lĩnh vực phát triển nhận thức được coi là tất cả những thay đổi xảy ra trong quá trình bên trong của con người như suy nghĩ nhớ lại, suy luận, ra quyết định và giải quyết vấn đề, cho phép cá nhân nhận thức, xử lý, lưu trữ và sử dụng thông tin từ thế giới xung quanh.

Theo Piaget, J. (1996), nhận thức là chức năng sống cơ bản giúp cơ thể thích nghi với môi trường. Nhận thức được bắt đầu từ các hoạt động vật lý bên ngoài, trên cơ sở thao tác với các đối tượng như phân loại, tạo nhóm mà hình thành các thao tác trí tuệ.

Theo Vygotsky. L.X, (1997), sự phát triển nhận thức như là một trường hợp đặc biệt của sự tăng trưởng sinh học. Sự phát triển nhận thức là một tiểu sử về việc mỗi chúng ta khám phá ra bản chất của hiện thực như thế nào, trẻ em là chủ thể tích cực nhận thức và khuyến khích phát triển các triết lý và chương trình giáo dục nhấn mạnh vào việc học khám phá và sự tiếp xúc trực tiếp với môi trường vì việc học của trẻ diễn ra trong vùng phát triển gần nhất, vùng này bao hàm những nhiệm vụ mà trẻ không thể tự làm nhưng có thể làm được với sự giúp đỡ của người khác.

Theo Hao Yu (2024), kỹ năng nhận thức là khả năng vận dụng những kiến thức đã thu nhận được trong một lĩnh vực nào đó áp dụng vào thực tế: Kỹ năng tư duy, ghi nhớ, chú ý, tiếp thu ngôn ngữ, giải quyết vấn đề và nhận biết xã hội... Đây là một quá trình năng động chịu ảnh hưởng của nhiều yếu tố và đòi hỏi cần có quá trình hỗ trợ để giúp trẻ phát triển toàn diện.

Như vậy, kỹ năng nhận thức ở trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi chính là khả năng trẻ nhận biết, ghi nhớ, suy luận và vận dụng những hiểu biết về thế giới xung quanh để quan sát, so sánh, phân loại, suy đoán, giải quyết vấn đề đơn giản trong thực tiễn phù hợp với tốc độ phát triển của trẻ. Đây là nền tảng quan trọng cho sự phát triển trí tuệ và khả năng học tập sau này.

3.1.2. Mối quan hệ giữa học tập theo dự án và phát triển kỹ năng nhận thức ở trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi

Kỹ năng nhận thức của trẻ khác nhau ở các lứa

tuổi, ở từng cá nhân trẻ trong cùng một độ tuổi và chịu ảnh hưởng của nhiều yếu tố. Mỗi trẻ đều có thể được kích thích để phát triển hứng thú nhận thức, kỹ năng nhận thức và kiến thức về thế giới xung quanh nếu giáo viên, người lớn biết tổ chức phù hợp (Piaget, J. 1996) và học tập theo dự án đảm bảo lấy trẻ làm trung tâm, tạo cơ hội cho trẻ tìm hiểu sâu về các chủ đề, trẻ tự đặt câu hỏi, tự tiến hành điều tra và ra quyết định về các hoạt động của chính trẻ. Yếu tố nền tảng của học tập theo dự án là trẻ liên tục được trải nghiệm thực tiễn thông qua tất cả các giác quan, đáp ứng nhu cầu, hứng thú của trẻ. Trẻ chính là người xây dựng kiến thức cho bản thân thông trải nghiệm và phản ánh kết quả trải nghiệm tích cực. (Rasmani, UEE., Widiastuti, YKW., & Agustina, P.2024).

Ở trẻ 5-6 tuổi, các giác quan có sự phát triển tinh tường hơn độ tuổi trước, giúp trẻ tri giác được trọn vẹn các thuộc tính của sự vật về màu sắc, chất liệu, số lượng, hình dạng, kích thước... Học tập theo dự án sẽ là nơi trẻ em được khuyến khích khám phá bằng tất cả các giác quan, kích lệ sự sáng tạo một cách tự nhiên và có ý nghĩa nhờ: 1) Tập trung vào sự quan tâm và chủ động của trẻ; 2) Quá trình thực hiện có tính linh hoạt và tính mở; 3) Linh hoạt và diễn ra trong bối cảnh tự nhiên; 4) Các dự án học tập tích hợp, phát triển ở trẻ toàn diện nhiều lĩnh vực: Ngôn ngữ, toán, khoa học, nghệ thuật và kỹ năng xã hội như: Kích thích ngôn ngữ phát triển cả về lượng và chất, khuyến khích trẻ mô tả, trình bày ý tưởng về sự vật, hiện tượng bằng lời; tăng cường sự phối hợp, hợp tác để hoàn thành nhiệm vụ nhóm; phát triển kỹ năng quan sát, phân loại, nhận biết và ghi nhớ đặc điểm, chung/riêng của vật, hiện tượng theo dấu hiệu cũng như khả năng xác định được các mối quan hệ đơn giản giữa giữa chúng. Ví dụ: Trong dự án Cá, trẻ thảo luận về hình dạng của cá, khám phá số lượng cá, mối liên hệ giữa cấu tạo và sự vận động của cá; tạo mô hình cá ba chiều... 5) Sử dụng đa dạng phương tiện biểu đạt: vẽ, đóng kịch, xây dựng mô hình, kể chuyện...; 6) Giáo viên là người hỗ trợ, hướng dẫn, không truyền đạt kiến thức một chiều; 7) Giáo viên là người hỗ trợ, quan sát, lắng nghe, đặt câu hỏi gợi mở, cung cấp nguồn lực để trẻ khám phá và phát triển. (Rasmani, UEE., Widiastuti, YKW., & Agustina, P. 2024; Judy Harris Helm, 2011).

Các dự án học tập kích thích trẻ tham gia các hoạt động tư duy, tích cực sử dụng tư duy Toán học, tư duy khoa học một cách tự nhiên. Khi tham gia thực hiện phân loại, thể hiện kết quả đong, đo, đếm... bằng hình vẽ, sơ đồ... giúp trẻ hiểu các biểu tượng toán học, làm quen thuật ngữ khoa học về không

gian qua ảnh chụp, bản đồ... Trẻ phán đoán, suy luận và thiết lập nhanh chóng các mối quan hệ giữa các sự kiện, thông tin đơn giản gắn liền với các sự kiện, hoàn cảnh cụ thể. Các hoạt động trong dự án kích lệ ở trẻ sự tò mò về thế giới xung quanh và thường xuyên đặt ra các câu hỏi, suy luận về nguyên nhân - kết quả, so sánh, phân tích, tổng hợp thông tin về thế giới, nhận diện được vấn đề đơn giản và giải quyết vấn đề phù hợp khả năng của trẻ. Việc trẻ tham gia các chuyến thăm thực địa và các chuyến thăm của các chuyên gia/người am hiểu về chủ đề/dự án trẻ quan tâm sẽ kích thích trẻ tích cực nhận thức, hứng hái tham gia vào các hoạt động học tập theo dự án. Trong các lớp học theo tiếp cận dự án, trẻ em bước đầu tìm hiểu về khoa học, có nhiều cơ hội rèn luyện kỹ năng đặt câu hỏi, thu thập, phân tích thông tin, đánh giá... tạo tiền đề cho sự phát triển các năng lực cần thiết cho việc học tập suốt đời. Ví dụ: Trẻ lập biểu đồ số lượng máy bay, khám phá hình dạng và mối quan hệ không gian khi thiết kế và lái máy bay giấy trong Dự án Máy bay (Carol Garhart Mooney - Nguyễn Bảo Trung dịch, 2016).

Học tập theo dự án đem lại nhiều lợi ích cho trẻ, khuyến khích trẻ tham gia vào việc đưa ra quyết định về chủ đề lựa chọn, phương pháp và cách thể hiện để đạt được mục tiêu của dự án. Ví dụ: Nếu trẻ thắc mắc đôi giày được làm bằng gì hoặc như thế nào, giáo viên có thể sắp xếp một chuyến tham quan thực tế ở một xưởng giày/cửa hàng sửa giày có người sửa giày hoặc một cửa hàng giày... Trẻ tham khảo thông tin từ sách tranh/ảnh và Internet dưới sự hỗ trợ của giáo viên trong lớp hoặc của cha mẹ để mang đến câu trả lời cho những câu hỏi của trẻ. Học tập theo dự án góp phần nâng cao kỹ năng ở trẻ so với chính trẻ bởi dự án xuất phát từ chính sở thích, nhu cầu và mong muốn của trẻ. Trong dự án, trẻ có cơ hội theo dõi sở thích của mình và nghiên cứu sâu về một chủ đề, giúp hình thành, phát triển tính tích cực nhận thức, tìm kiếm, trình bày thông tin...

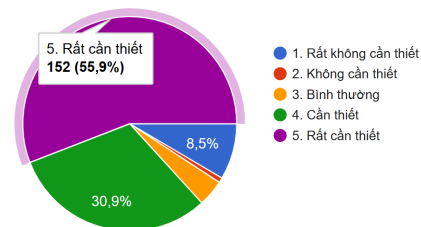
Các dự án học tập được xây dựng dựa trên sự tò mò, thích tìm hiểu, khám phá của trẻ, khuyến khích trẻ tương tác, đặt câu hỏi, kết nối, giải quyết vấn đề... Cách tiếp cận này mở rộng bên ngoài phạm vi lớp học - đến gia đình, cộng đồng và thế giới xung quanh trẻ; thu hút sự quan tâm và động lực của trẻ thông qua việc tham gia vào quá trình tìm hiểu do trẻ khởi xướng khi hợp tác với các bạn cùng lứa tuổi, những phẩm chất này là thiết yếu trong các trải nghiệm học tập chất lượng cao ở trẻ 5-6 tuổi - giai đoạn phát triển tiên tiến (Piaget, J., 1996).

Học tập theo dự án thu hút được sự tham gia của phụ huynh/cộng đồng. Bên cạnh việc dành cho trẻ

sự sẵn sàng tham gia hỗ trợ, quan tâm đến các hoạt động của trẻ bằng nhiều cách để khác nhau như: Tham gia vào các địa điểm thực địa ngoài lớp học, hỗ trợ sách/tài liệu liên quan đến dự án hoặc mang nguyên vật liệu từ nhà vào lớp học. Việc giáo viên thường xuyên trao đổi với phụ huynh về những điều trẻ quan tâm, những điều trẻ đang học trong các dự án thì thông tin liên lạc giữa gia đình và nhà trường tăng lên đáng kể.

3.2. Kết quả nghiên cứu thực tiễn về học tập theo dự án với việc phát triển kỹ năng nhận thức ở trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi

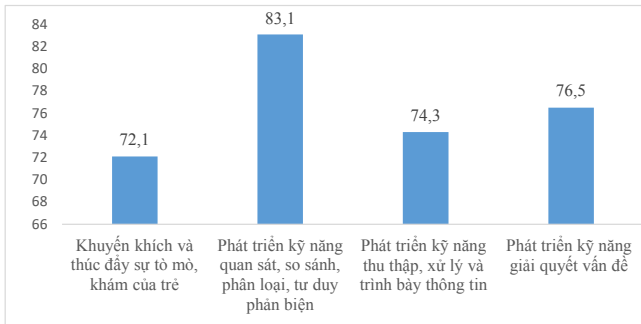
Kết quả khảo sát 272 cán bộ quản lý, giáo viên đại diện cho một số trường mầm non tại Thành phố Hà Nội, Thành phố Hồ Chí Minh và Thành phố Đà Nẵng cho thấy sự cần thiết của việc tổ chức học tập theo dự án cho trẻ 5-6 tuổi và ưu thế đối với sự phát triển kỹ năng nhận thức ở trẻ. Cụ thể được thể hiện qua Biểu đồ 1:

Biểu đồ 1: Ý kiến cán bộ quản lý, giáo viên về mức độ cần thiết của việc tổ chức học tập theo dự án đối với việc phát triển các kỹ năng ở trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi

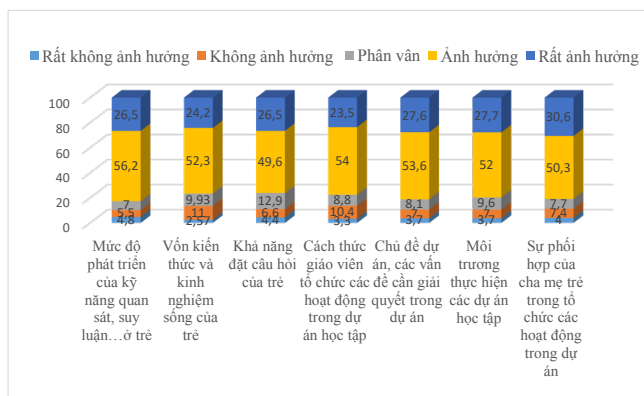
Kết quả ở Biểu đồ 1 cho thấy, hầu hết cán bộ quản lý, giáo viên đều đánh giá cao vai trò của học tập theo dự án đối với việc nâng cao chất lượng giáo dục mầm non: 55,9% giáo viên cho rằng, học tập theo dự án rất cần thiết và phù hợp đối với sự phát triển của trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi vì mang lại nhiều lợi ích quan trọng; giúp trẻ được chủ động khám phá, tìm tòi, tự đặt ra những câu hỏi và phát triển tư duy, khả năng giải quyết vấn đề.

Kết quả khảo sát cho thấy, hầu hết giáo viên chỉ ra nhiều tác động của việc tổ chức học tập theo dự án đối với sự phát triển ở trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi với tỉ lệ từ 66,2% đến 83,1%. Trong đó, các ý kiến tập trung cho rằng học tập theo dự án “Phát triển kỹ năng quan sát, phân loại, tư duy phản biện” vì trẻ được khuyến khích đặt câu hỏi, tìm hiểu vấn đề ở nhiều góc độ (xem Biểu đồ 2). Các tình huống trong dự án kích thích trẻ đưa ra ý tưởng, suy nghĩ, thử nghiệm, tìm kiếm giải pháp, cải thiện kỹ năng quan sát và phân loại.

Biểu đồ 2: Ý kiến của giáo viên mầm non về tác động của việc tổ chức học tập theo dự án đối với sự phát triển kỹ năng ở trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi

Kết quả quan sát, dự giờ trực tiếp tại một số trường mầm non cho thấy một bộ phận giáo viên chưa thừa nhận rằng trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi đã có kỹ năng nhận thức. Thay vì tạo cơ hội để trẻ được phát triển tư duy thông qua các hoạt động trải nghiệm, giáo viên vẫn có xu hướng tập trung nhiều hơn vào việc cung cấp kiến thức cho trẻ.

Biểu đồ 3: Ý kiến của cán bộ quản lý, giáo viên về yếu tố ảnh hưởng đến việc phát triển kỹ năng nhận thức ở trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi qua học tập theo dự án

Kết quả khảo sát ở Biểu đồ 3 cho thấy nhiều yếu tố tác động đến sự phát triển kỹ năng nhận thức của trẻ thông qua các dự án học tập, với mức độ ảnh hưởng chủ yếu trong khoảng “Ảnh hưởng” và “Rất ảnh hưởng”. Trong đó, yếu tố có ảnh hưởng cao nhất (56,2%) là sự phát triển kỹ năng nhận thức của trẻ và cách thức tổ chức hoạt động của giáo viên. Ngoài ra, sự phối hợp của cha mẹ trong quá trình tổ chức các hoạt động cũng được xác định là yếu tố có mức độ rất ảnh hưởng (30,6%). Những kết quả này cho thấy tầm quan trọng của việc điều chỉnh và tối ưu hóa các yếu tố ảnh hưởng nâng cao hiệu quả phát triển kỹ năng nhận thức cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi qua học tập theo dự án.

3.3. Vận dụng kết quả nghiên cứu lí luận và thực tiễn để phát triển kỹ năng nhận thức cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi qua học tập theo dự án

Qua học tập theo dự án, giáo viên giúp trẻ học tập qua thực hành, khám phá và giải quyết vấn đề thực tế. Mỗi dự án thường được triển khai qua ba giai đoạn, mỗi giai đoạn có mục đích và hoạt động kích thích kỹ năng tư duy, giải quyết vấn đề khác nhau. Bên cạnh đó, các kỹ năng đặc thù của trẻ ở từng lĩnh vực cụ thể chẳng hạn như kỹ năng ban đầu về toán hay kỹ năng khám phá khoa học... sẽ không tự phát xuất hiện khi trẻ em tham gia vào học tập theo dự án mà cần có sự định hướng có chủ đích của người giáo viên trong vai trò dẫn dắt, hỗ trợ trẻ phát triển. Vì thế, vai trò của giáo viên là giúp trẻ phát triển tối đa các kỹ năng ở từng giai đoạn (Lilian G. Katz). Giáo viên cần chú ý nhiều hơn đến các đặc điểm riêng của trẻ, không phải là người quyết định mà trở thành người hỗ trợ, động viên để trẻ có được trải nghiệm trực tiếp vui vẻ và có ý nghĩa; biến việc học trở thành một phần cuộc sống của trẻ, thay vì cung cấp kiến thức giáo viên giúp trẻ chủ động tham gia tác động vào thế giới để kiến tạo kiến thức “Học để biết, học để làm, học để chung sống và học để tồn tại”. (Rasmani, UEE. Widiastuti, YKW. & Agustina, P. 2024).

Giáo viên cải thiện sự phát triển nhận thức của trẻ thông qua học tập theo dự án bằng cách: 1) Lồng ghép các dự án vào các chủ đề có thể giúp trẻ tạo ra mối liên hệ giữa các khái niệm đã biết và thế giới thực; 2) Khuyến khích và tạo điều kiện cho sự trao đổi, thảo luận và hợp tác trong dự án; 3) Khuyến khích trẻ suy ngẫm về kết quả của các dự án và tự đánh giá có thể giúp trẻ phát triển các khả năng nhận thức bằng cách đặt câu hỏi, thiết kế kế hoạch tạo sản phẩm, đánh giá sản phẩm và tiến hành đánh giá trong quá trình quan sát khi trẻ thực hiện các dự án (Rasmani, UEE, Widiastuti, YKW. & Agustina, P. 2024). Cụ thể trong từng giai đoạn của dự án như sau:

Giai đoạn 1 - Mở dự án: Giáo viên thăm dò hiểu biết, xác định hứng thú và nhu cầu của trẻ. Mục đích chính trong giai đoạn này là xác định nền tảng kiến thức, tìm hiểu sở thích, nhu cầu của để đưa ra mục tiêu phù hợp. Chủ đề xuất phát từ sự tò mò, quan tâm tự nhiên của trẻ hoặc do giáo viên khởi động dựa trên các tình huống, hiện tượng thực tiễn có ý nghĩa giáo dục. Có thể, tìm hiểu mối quan tâm của trẻ thông qua: 1) Trò chuyện trực tiếp với trẻ bằng câu hỏi trực tiếp về sở thích của trẻ (Ví dụ: Con thích những con vật/ đồ vật... như thế nào?) hoặc đặt câu hỏi mở để khơi gợi suy nghĩ của trẻ (nếu con có... hoặc ai đó cho con... thì con thích cái nào?) hay tạo cơ hội để trẻ đặt câu hỏi ngược giúp kích thích tư duy phản biện, khuyến

khích trẻ chủ động tìm hiểu và trình bày suy nghĩ của mình (Ví dụ: Tại sao nước biển mất khi phơi nắng?); 2) Thông qua sản phẩm của trẻ: Phân tích tranh vẽ, câu chuyện, mô hình, trò chơi... tìm ra điều trẻ quan tâm thể hiện trong các sản phẩm đó; 3) Qua quan sát trẻ trong hoạt động chơi, trong hoạt động nhóm, trong cách trẻ thực hiện khám phá thế giới xung quanh để tìm ra sự quan tâm của trẻ; 4) Qua trao đổi với cha mẹ trẻ bằng cách trực tiếp hoặc gửi bảng khảo sát ngắn về những điều trẻ hay nhắc đến/đặt câu hỏi khi ở nhà. Khuyến khích phụ huynh lưu lại những câu hỏi của trẻ giúp giáo viên có thêm dữ liệu xác định chủ đề trẻ thực sự tò mò, hứng thú...

Giáo viên đóng vai trò quan sát viên, ghi chép những câu hỏi của trẻ, không điều chỉnh, phán xét hoặc cho trẻ thực hiện thăm quan thực tế để có hiểu biết sơ bộ và ấn tượng về dự án trẻ đang tìm hiểu và lựa chọn hoạt động cho giai đoạn kế tiếp. Ví dụ: Trong mùa hè, trẻ lựa chọn dự án “Nước” và đưa ra các câu hỏi... Giai đoạn này cần có sự tham gia của phụ huynh, hỗ trợ trẻ cùng tìm hiểu về dự án và có kết quả vào ngày tiếp theo. Mỗi nhiệm vụ phải có mục đích rõ ràng và hơi vượt quá khả năng hiện tại của trẻ theo lý thuyết “Vùng phát triển gần” của Vygotski.L.X (1997). Cách tiếp cận này đảm bảo rằng, các nhiệm vụ vừa mang tính thử thách vừa có thể đạt được, thúc đẩy khả năng phân tích và giải quyết vấn đề ở trẻ. Ngoài ra, thiết kế tình huống của các nhiệm vụ là chìa khóa để kích thích tư duy của trẻ. Chủ đề phải liên quan chặt chẽ đến sở thích của trẻ và các hiện tượng văn hóa, xã hội có liên quan, giúp việc học vừa mang tính thử thách vừa thiết thực.

Trong giai đoạn này, trẻ được rèn luyện và phát triển các kỹ năng tư duy phản biện, được giáo viên hỗ trợ, chính xác hóa những từ ngữ cần thiết. Trẻ học cách đặt câu hỏi để xác định vấn đề, suy luận về mối quan hệ nhân quả, so sánh, phân tích và tổng hợp thông tin thu thập được từ nhiều nguồn khác nhau. Quá trình này không chỉ giúp trẻ hình thành khả năng đánh giá thông tin mà còn hỗ trợ phát triển khả năng tổ chức và trình bày nội dung một cách logic trước nhóm bạn, từ đó đi đến dự đoán và kiểm tra các minh chứng. Trẻ xác định vấn đề, chủ đề, đưa ra giả thuyết, tìm cách kiểm tra và điều chỉnh dựa trên minh chứng xác thực. Dữ liệu thu thập được trở thành cơ sở để trẻ phân tích, tổng hợp và rút ra kết luận về sự vật, hiện tượng đang được tìm hiểu. Thông qua những khám phá và trải nghiệm từ kinh nghiệm thực tiễn của bản thân, trẻ xác định và nhận diện vấn đề bằng cách tìm ra câu trả lời dựa trên chính trải nghiệm cá nhân. Các hoạt động thu thập thông tin chủ động, kiểm tra giả thuyết và đối chiếu với thực tế

tạo nền tảng cho quá trình tư duy phản biện, giúp trẻ phát triển khả năng phân tích, tổng hợp và đưa ra kết luận cho sự vật, hiện tượng cần tìm hiểu.

Giai đoạn 2 - Phát triển dự án: Trong giai đoạn này, giáo viên khuyến khích trẻ chủ động tham gia vào các hoạt động thực địa/gặp “chuyên gia”, điều tra theo nhóm, trạm điều tra và nghiên cứu cá nhân để trả lời cho các câu hỏi đã đặt ra trong giai đoạn 1. Dự án được thiết lập dựa trên sở thích, hứng thú của trẻ, khuyến khích trẻ huy động các giác quan để tìm hiểu, trải nghiệm, khám phá phân tích sâu về dự án. Thông qua việc thu thập thông tin từ nhiều nguồn khác nhau: Qua quan sát thực tế, trao đổi với bạn bè, tham khảo tài liệu cùng phụ huynh, giáo viên, trẻ sẽ đào sâu tìm hiểu các chủ đề quan tâm và phát triển kỹ năng quan sát, phân loại và tư duy phản biện.

Giáo viên tạo cơ hội để trẻ tiếp tục thực hiện nhiều hoạt động như: Thí nghiệm khoa học, tạo hình, kể chuyện, diễn kịch... Điều này không chỉ giúp trẻ xây dựng nền tảng kiến thức phong phú về thế giới tự nhiên, xã hội mà còn rèn luyện kỹ năng phân tích, tổng hợp, trình bày thông tin. Trẻ dần làm quen với cách khảo sát thông tin có hệ thống, biết so sánh, đối chiếu, phân loại dữ liệu để hiểu về vấn đề, đưa ra quyết định giải quyết vấn đề, kích thích kỹ năng giải quyết vấn đề phát triển. Ví dụ: “Ai có thể giúp trả lời câu hỏi này?” hoặc “Có thể tìm được thông tin này ở đâu?”, thúc đẩy khả năng đặt giả thuyết, suy luận logic và tìm kiếm giải pháp phù hợp nhất dựa trên những giải pháp đã có. Khi trẻ được tham gia thực hành trong suốt quá trình, kỹ năng tư duy được kích thích phát triển.

Quá trình điều tra và giải quyết vấn đề ở giai đoạn này không chỉ giúp trẻ mở rộng hiểu biết về thế giới tự nhiên, xã hội, giúp cảm giác, tri giác của trẻ được phát triển, hoàn thiện và trở nên tinh nhạy, thảo luận các chiến lược khả thi để tìm kiếm câu trả lời cho những câu hỏi đó mà còn tạo nền tảng vững chắc cho việc thực hành, phát triển nhiều kỹ năng nhận thức quan trọng như: kỹ năng xác định vị trí trong không gian khi tham gia xây dựng, thiết kế sản phẩm, kỹ năng ghi nhớ, giao tiếp... Các hoạt động trong dự án thường dẫn trẻ đến việc xây dựng các mô hình, vẽ sơ đồ và biểu đồ bằng quan sát, phân loại, sử dụng phép đo, đếm...chính là tham gia vào các cơ hội phát triển kỹ năng nhận thức - kỹ năng giao tiếp, làm việc nhóm giải quyết các vấn đề cụ thể. Việc chuẩn bị và tiến hành điều tra qua các trạm thực địa, tham gia vào nhiều hoạt động khác nhau, tương tác trò chuyện với chuyên gia, tìm ra câu trả lời cho những câu hỏi đã đặt ra trong giai đoạn 1 giúp trẻ phát triển hứng thú tìm tòi, khám phá nhiều nguồn tài nguyên qua quan sát, thể hiện

những thông tin thu thập được qua vẽ, viết kí hiệu, sơ đồ, biểu đồ... Trong quá trình giải quyết vấn đề trẻ sẽ nhận biết được nhiều khái niệm Toán học: hình dạng, khoảng cách và thể tích.

Giai đoạn 3 - Tổng kết dự án: Đóng vai trò quan trọng trong quá trình phát triển kĩ năng nhận thức ở trẻ. Giáo viên tạo cơ hội để trẻ hệ thống hóa kiến thức, rèn luyện tư duy phản biện. Hầu như các dự án đều kết thúc bằng việc trẻ trưng bày sản phẩm với sự tham gia của cha mẹ, tạo cơ hội để họ quan sát những trải nghiệm của con em mình. Đồng thời, sự kiện này cũng giúp cha mẹ trẻ nhận diện các phương pháp để khuyến khích trẻ khám phá. Trẻ không chỉ hoàn thành các hoạt động cuối cùng của dự án mà vẫn có cơ hội tổng hợp và trình bày những gì đã học được. Các em có thể tạo ra kết quả học tập thông qua tranh vẽ, mô hình, sản phẩm tạo hình, trò chơi sáng tạo hoặc kể chuyện... Ví dụ: Với dự án *Sắc màu*, trẻ tự tổng hợp kiến thức và có câu trả lời cho việc dẫn truyền màu sắc từ cuống hoa lên cánh hoa.

Tài liệu tham khảo

- Carol Garhart Mooney - Nguyễn Bảo Trung (dịch), (2016). *Các lí thuyết về trẻ em của Dewey, Montessori, Erikson, Piaget và Vygotsky*. NXB Lao động.
- Đăng, TH, Trinh, THH, Nguyễn, KH & Trần, VK. (2012). *Lí thuyết phương pháp dạy học*, NXB Đại học Thái Nguyên.
- Đinh, HS. (2014). *Dạy học theo dự án các mô đun nghề công nghệ ô tô*, Luận án Tiến sĩ Giáo dục học, Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam.
- Ferrero, M., Vadillo, M. A., & León, S. P. (2021). Is project-based learning effective among kindergarten and elementary students? *A systematic review*. PLOS ONE, 16(4), e0249627.
- Hao Yu (30/3/2024). Enhancing creative cognition through project-based learning: An in-depth scholarly exploration. *Heliyon*. Volume 10, Issue 6, e27706 <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e27706>.
- Hoàng, TH. (2017). Phương pháp dạy học theo dự án - Một hướng tiếp cận trong việc cho trẻ mầm non làm quen tiếng Anh. *Tạp chí Giáo dục*, số đặc biệt, kì 1, 166-169.
- Johnson, L., McHugh, S., Eagle, J. L., & Spires, H. A. (2019). Project-Based Inquiry (PBI) Global in Kindergarten Classroom: Inquiring About the World. *Early Childhood Education Journal*, 5, 607-613. <https://doi.org/10.1007/s10643-019-00946-4>.
- Judy Harris Helm, L. K. (2011). *Young investigators: The project approach in the early years*. In New York: Washington, D.C.: Teachers College Press (2nd ed.). Press. <https://doi.org/10.1111/j.1524-4725.1996.tb00365>.
- Katz, L. G. (2000). *Engaging Children's Minds - The that have risen in group management*. Consequently, Project Approach. C.T. Stamford: Ablex Co.
- Krajcik, J. S., & Blumenfeld, P. C. (2005). Project-Based Learning. In *The Cambridge Handbook of the Learning Sciences* (pp.317-334). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511816833.020>
- Nguyễn, NY. (2008). *Đại từ điển Tiếng Việt*. NXB Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh.
- Nguyễn, THH, & Nguyễn, TBT. (2024). Một số vấn đề về dạy học dự án trong giáo dục mầm non và quy trình triển khai chủ đề giáo dục theo tiếp cận dạy học dự án. *Tạp chí Giáo dục*, vol. 23, no, số đặc biệt 9, tr.200-205.
- Nguyễn, TL. (2017). Sử dụng phương pháp dạy học dự án trong dạy học học phần 'Giáo dục bảo vệ môi trường cho trẻ em mầm non' nhằm phát triển năng lực cho sinh viên ngành Giáo dục mầm non. *Tạp chí Giáo dục*, tr.92-96.
- Phạm, TY. (2017). Giáo dục kĩ năng giải quyết vấn đề cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi theo tiếp cận dự án. *Tạp chí Giáo dục*, số đặc biệt, tr. 121-124.
- Piaget, J. (1996). *Tuyển tập tâm lí học*. NXB Giáo dục.
- Rasmani, UEE., Widiastuti, YKW & Agustina, P. (2024). Project-based learning strategies to enhance cognitive development and hot skills in early childhood. *International conference early childhood Education Proceedings*. January 30-31, 2024 E-ISSN:3032-7288.
- Thomas, J. W. (2020). A review of research on project-based learning. *Interdisciplinary Journal of Problem-Based Learning*, 22(1), pp.1-18.
- Vygotsky, L.X. (1997). *Tuyển tập tâm lí học*, NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.

4. Kết luận

Học tập theo dự án là một trong những cách tiếp cận mới, tạo điều kiện cho trẻ phát triển kĩ năng nhận thức một cách hiệu quả và toàn diện. Học tập theo dự án mở rộng phạm vi trải nghiệm thực tiễn ra ngoài lớp học, khuyến khích trẻ hứng thú tìm tòi, thúc đẩy khám phá vấn đề theo nhiều góc độ. Thông qua các cơ hội tiếp cận đa diện các chiến lược giải quyết vấn đề, trẻ có cơ hội chủ động tìm tòi, phát hiện từ thế giới xung quanh, phát triển kĩ năng nhận thức. Những kĩ năng này không chỉ cần thiết trong xã hội ngày nay mà còn đại diện cho các mục tiêu cốt lõi của giáo dục hiện đại. Sử dụng các chiến lược học tập theo dự án sẽ mở ra nhiều cơ hội để cải thiện sự phát triển các kĩ năng nhận thức ở trẻ cũng như tạo cơ hội nâng cao chuyên môn của giáo viên. Việc triển khai tiếp cận này còn nhiều thách thức trong sự chuẩn bị nguồn lực về năng lực đội ngũ và sự tham gia của phụ huynh. Vì vậy, tiếp tục nghiên cứu vấn đề này sẽ là hướng đi phù hợp, đáp ứng yêu cầu đa dạng của thế kỉ XXI.